

ЗНАННЯ В КОНТЕКСТІ ФІЛОСОФСЬКО-ПЕДАГОГІЧНИХ ПОГЛЯДІВ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО НА САМООСВІТУ ОСОБИСТОСТІ

О.В.Бурлука, м.Харків

В реаліях сучасного мінливого суспільства людина повинна адаптуватися до життєвих ситуацій самостійно здобуваючи необхідні знання, уміло застосовуючи їх на практиці для вирішення різноманітних проблем і чітко усвідомлювати, де і яким чином вони можуть бути застосовані. Саме цьому сприяє самоосвіта, що дійсно створює умови щодо зростання професійного рівня, загальної культури особистості і перспектив розвитку суспільства. В ХХ – на поч. ХХІ ст. основою соціально-економічного розвитку стає виробництво інформації і знань, тому проблема самоосвіти стала найбільш актуальною і розробляється різними фахівцями: А. Айзенберг, В. Лозовой, Г. Зборовський, О. Шукліна, А. Громцева, И. Редковець, Г. Серіков, Є. Комаров, А. Кравченко В. Лисий Г. Наливайко Н. Терещенко В. Ядов і інші. Проблемі самоосвіти особистості приділяв особливої уваги і В. А. Сухомлинський.

В. А. Сухомлинський вважав, що без постійного оновлення знань неможливий духовний, культурний, професійний розвиток особистості.

Поняття знання має широке тлумачення, що враховує його соціокультурний контекст і практико-перетворюючу основу діяльності індивіда. Знання, існує у свідомості кожного з нас, але, крім того, воно існує ще і поза кожним з нас, воно нібито розщеплюється на два світи – суб'єктивний і об'єктивний. Знання як складна інтегральна система включає низку продуктів культури, сукупність того, що кожен знає про соціальний світ: правила поведінки, моральні принципи, приписи, цінності, вірування, прислів'я, приказки тощо. Традиції, норми, вимоги виступають для індивіда орієнтиром, метою, яку слід досягти, таке знання, по суті апіорне, тому що засвоюється індивідом найраніше. Соціальна адаптація пов'язана із засвоєнням індивідом накопиченого людством досвіду спілкування, праці, пізнання, поведінки, тобто привласненням соціально-типового досвіду. Освоєння такого досвіду закладає основу формування самоосвітніх процесів особистості. Самоосвіта особистості є формою передачі соціокультурних зразків, пов'язана з процесами інтеріоризації знання: тут навчання виступає як інноваційний вид діяльності на індивідуальному рівні. В цьому випадку самоосвіта особистості виступає як освоєння іншої, невідомої раніше сфери реальності і є не лише освоєнням інформації про неї, але і підключенням до її мови, вибудовуванням стосунків, освоєнням норм і цінностей, характерних типізацій, в ній прийнятих.

В. А. Сухомлинський вважав самоосвіту не механічним поповненням знань, а взаємовідносинами між людьми, сутність яких полягає в обміні знаннями, вміннями. Він акцентував увагу на тому, що без самоосвіти навчання не дає бажаних результатів в розвитку професійних здібностей і загальної культури особистості. Самоосвітня діяльність служить рішенням завдань інтелектуального розвитку особистості, сприяє поглибленому вивченню тієї або іншої галузі знань, усебічному розвитку людини, її соціальному становленню, вибору професії, формуванню життєвих пріоритетів. Таким чином, індивід, підключаючись до різних сфер знання, вибудовує на цій основі своє відношення до різних сфер знання, до себе

самого, і на цій основі вибудовує свої стосунки з іншими. Зовнішні умови і внутрішні потреби особистості, реалізуються через певну сукупність інтересів: професійно-трудоий інтерес (результати впроваджені в реальний процес праці і професійного вдосконалення); матеріальний інтерес (підвищенням винагороди за наявні і застосовані знання); соціально-статусний інтерес (залежність соціального положення від культурно-освітньої компетентності і творчої ініціативи особистості); духовний інтерес (визнання значущості і затребуваності знань на практиці). Тобто, можна констатувати, що самоосвіта стимулюється тісно пов'язаними інтересами професійного самоудосконалення, отримання або поглиблення знань, розвитком своїх здібностей, ліквідацією пропусків в одному з видів професійної підготовки і таким чином, є мотивованою, цілеспрямованою, усвідомленою діяльністю.

В. А. Сухомлинський надавав велике значення формуванню і розвитку самоосвіти, розглядав її як джерело формування особистості. Самоосвіта як процес конструювання (само конструювання) особистості, сутність якого, – в єдності практико-пізнавальних процедур виступає як осмислене, усвідомлене освоєння соціальної дійсності, при якому актуалізовані процеси самопізнання, самоідентифікації, саморегуляції. Самоосвіта як постійний процес становлення образу є одночасно і деякий результат, сформованість. Самоосвіта є способом самореалізації суб'єкта в пізнавальній діяльності, коли розкриваються його екзистенціальні, антропологічні і соціальні характеристики. Всебічний і гармонійний розвиток людини, формування особистості стає самоціллю самоосвіти, її сутністю. Підсумком, своєрідним вінцем самоосвіти є виникнення цілісності, нової системної якості особистості, яка зовні проявляється в зміні системи стосунків особистості з соціальним світом і може служити критерієм реалізації нового ефективного механізму цивілізаційного виживання.

Література:

***XIX Міжнародна науково-практична конференція «Освіта і доля нації»,
м.Харків, 2018***

1. Бурлука Е.В. Самообразование личности как социально-педагогическая проблема. Монография – Х.: ЧПИ «Новое слово», 2008. – 180 с.
2. Кривошеенко К. С. В. А. Сухомлинский о самообразовании и работе с книгой // Народное образование. 1977. № 3. С. 81– 84.
3. Сухомлинский В. А. Антология гуманной педагогики / Сост. Г. Д. Глейзер. М.: Издательский Дом Шалвы Амонашвили, 2002. – 224 с.
4. Сухомлинский В. А. Как воспитать настоящего человека / Сост. О. В. Сухомлинская. М.: Педагогика, 1990. – 228 с.

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний педагогічний університет
імені Г.С. Сковороди
Польське Товариство педагогіки філософічної
імені Броніслава Ф.Трентовського (ТРФ)
Національна академія педагогічних наук України,
Відділення загальної педагогіки та філософії освіти
Інститут вищої освіти НАПН України
Кафедра філософії

За підтримки
МІЖНАРОДНОГО БЛАГОДІЙНОГО ФОНДУ
«ФОНД ОЛЕКСАНДРА ФЕЛЬДМАНА»

МАТЕРІАЛИ XIX МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО – ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ

«ОСВІТА І ДОЛЯ НАЦІЇ»
Виховання громадянина в демократичних суспільствах:
європейський та український досвід

(17-19 травня 2018 року)

Харків
ХНПУ
2018

*XIX Міжнародна науково-практична конференція «Освіта і доля нації»,
м.Харків, 2018*

ББК 87.3

Редакційна колегія:

М.Д. Култаєва – д-р філософ. наук, проф., зав. кафедрою філософії, головний редактор; Україна;
Н.В. Радіонова – д-р філософ. наук, проф. заступник головного редактора; Україна;
С.В.Бережна – д-р філос. наук, проф.; Україна;
Бертелсен Дейл – д-р філософії, професор Блумбергського університету; США;
Гулда Мечислав – д-р соціологічних наук, професор Гданського університету; Польща;
І.Д. Денисенко – д-р філософ. наук, проф., Україна;
І.О. Радіонова – д-р філософ. наук, проф.; Україна;
О.В. Садоха – д-р філософ. наук, проф.; Україна;
М.В.Триняк – д-р філос.наук, проф.; Україна;
О.М. Роговський – д-р філос., наук, проф.;Україна;
К. Штадлер – д-р філос. наук, професор Віденського Інституту права, Австрія.

Затверджено Вченою радою

Харківського національного педагогічного університету імені

Г.С.Сковороди

Протокол №9 від 29 травня 2018 року

«Освіта і доля нації». Виховання громадянина в демократичних суспільствах: європейський та український досвід: Матеріали XIX Міжнародної науково-практичної конференції (17-19 травня 2018 р.) /Харк.нац.пед.ун-т ім.Г.С.Сковороди. – Харків: ХНПУ, 2018. – с.205.

Збірник містить матеріали доповідей з питань філософії, світоглядної культури, життєтворчості та актуальних проблем освіти і виховання у сучасних соціокультурних контекстах.

Збірник розраховано на наукових та практичних працівників у галузі освіти, викладачів вищої та середньої школи, докторантів, аспірантів, магістрів та студентів вищих навчальних закладів.

Харківський національний педагогічний
університет ім.Г.С.Сковороди, 2018

ЗМІСТ

1. Прокопенко І.Ф. Сковородинівські ідеї у творчості В. О. Сухомлинського.....	4
2. Sławomir Szto Bryn Uzasadnienie badań filozoficznych w pedagogice.....	6
3. Култаєва М.Д. Філософська педагогіка В. Сухомлинського у контексті завдань духовного оновлення України.....	12
4. Фельдман О.Б. Альтруїзм як константа української ментальності...	14
5. Пономарьова Г.Ф. Виховання духовності майбутнього педагога засобами освітнього процесу.....	16
6. Якушко Н.М. Дитина у просторі сучасної початкової освіти: до актуалізації педагогічної спадщини В. Сухомлинського.....	22
7. Бережна С.В. Виховний потенціал педагогічного краєзнавства у формуванні національної свідомості майбутніх вчителів історії (на прикладі історичного факультету ХНПУ імені Г. С. Сковороди).....	24
8. Алієв Е.М. Образ В.О. Сухомлинського в кіно.....	27
9. Біланов О.С. Розвиток навчальної активності і самостійності студентів при вивченні філософії.....	28
10. Бурлука О.В. Знання в контексті філософсько-педагогічних поглядів В.О. Сухомлинського на самоосвіту особистості.....	30
11. Варич Н.І. Демократичні школи в сучасних реаліях.....	32
12. Васильєва Л.А. Публічне буття як соціальне утвердження сучасної особистості.....	35
13. Васильченко Р.В. Життєвий світ військовослужбовців: радість як чинник подолання стресу та запобігання агресивних форм поведінки.....	38
14. Григорова Н.В. В. Сухомлинський у Німеччині: європейські цінності у філософсько-педагогічній спадщині українського педагога.....	40
15. Грицай О.М. Форми і методи розвитку особистості в педагогічних ідеях В.О.Сухомлинського.....	41
16. Довженко Т.О., Гавриш І.В. Концептуальні засади реалізації STEM-освіти в початковій школі науково-педагогічного проекту «Інтелект України».....	44
17. Долженко О.О. Антитерористична діяльність на шляху врегулювання ціннісних конфліктів в умовах гібридної війни.....	46
18. Дольська О.О. Трансконтекстуальність як метод наукового дослідження педагогіки миру.....	49
19. Доля А.С. В.О.Сухомлинський і економічна освіта.....	51
20. Зерній О. Роль музеїв в збереженні історичної пам'яті.....	53
21. Кобзева І.О. Людська тілесність в концепті ідеалу калокагатії.....	55
22. Кобзева Ю.Ю. Творчество как терапия: сквозь призму эссеистики.....	59
23. Корж Г.В. Садівник, який промовчав (Як студенти читали твори В.Сухомлинського).....	60
24. Корніленко Г.К. Громадянське виховання в європейській школі: український погляд на литовський досвід.....	64
25. Кравцов А.В. Патріотичне виховання: досвід США.....	67

26. <i>Куницький М. П.</i> Особливості політичної поведінки в умовах демократичної трансформації суспільства.....	70
27. <i>Лаврова – Рейнфельд І.А.</i> Слово як подія: когнітивні та чуттєві модули суб'єктів сучасної освіти.....	74
28. <i>Литвинюк Л.В.</i> Біографічне навчання і педагогічна спадщина В.О.Сухомлинського.....	77
29. <i>Viktoria Lobas</i> "Guru- Adept" relationships – ancient way of educating...	81
30. <i>Марчак О. Ю. Г.</i> Сковорода як популяризатор європейських цінностей на Слобожанщині XVIII ст.....	84
31. <i>Мороз Є.В.</i> В.Сухомлинський як дитячий правозахисник.....	87
32. <i>Muradian Vartan</i> Identity of a migrant in psychosocial aspect of arrival to new environment.....	90
33. <i>Подчерняєва Н.Д.</i> Упровадження громадянського виховання старшокласників через діяльність шкільного євроклубу (з досвіду роботи євроклубу «Бджілка» Харківської спеціалізованої школи № 73).....	93
34. <i>Проценко О.П.</i> Этические приоритеты профессиональной деятельности в образовательной стратегии высшей школы.....	96
35. <i>Радіонова Н.В.</i> В.Сухомлинський і слобожанська філософська традиція.....	99
36. <i>Разуменко О.О.</i> Педагогічна антропологія І.Канта та В.Сухомлинського.....	101
37. <i>Роговський О.М.</i> Свобода в системі європейських цінностей.....	104
38. <i>Сагуйченко В.В.</i> Філософія виховання особистості громадянина у спадщині В.Сухомлинського	107
39. <i>Садох О.В.</i> Освіта як життєве проектування.....	110
40. <i>Сімон І.А.</i> Аристотель про фундаментальні цінності демократії....	113
41. <i>Слепцова О.В.</i> Музика і спів - вагомі складові естетичного виховання у «Школі радості» В.Сухомлинського.....	114
42. <i>Тищенко Т.І.</i> Літературна спадщина В.О.Сухомлинського.....	115
43. <i>Ткаченко Л.П.</i> Педагогічна спадщина В.О. Сухомлинського як запорука розбудови нової української школи.....	117
44. <i>Триняк М.В., Руденко С.О.</i> Особливості інтеркультурної комунікації в умовах розбудови демократичного суспільства.....	118
45. <i>Фінін Г.І., Калагін Ю.А., Панфілов О.Ю.</i> Творче впровадження спадщини В.Сухомлинського у процесі формування толерантності майбутніх педагогів.....	119
46. <i>Шевченко В.Я.</i> Створення візуальних образів засобами цифрової графіки.....	123
47. <i>Шищенко В.О.</i> Шляхи мотивації української молоді до наукової роботи.....	126

Філософсько-педагогічна спадщина В.О.Сухомлинського очима студентів.....	128
---	------------

*XIX Міжнародна науково-практична конференція «Освіта і доля нації»,
м.Харків, 2018*

Г.Святцева, Т.Азадов, Я.Удод, Р.Айвазова, В.Ареф'єва, К.Байбарак,
Ю.Гайворонська, Н.Семененко, И.Довженко, Н.Силенко, А.Божко,
Н.Гаріпова, В.Дегтяр'єва, А.Делевська, Л.Голосниченко, К.Євтухова,
Ю.Еременко, І.Кодола, О.Лісна, М.Лобусова, О.Митрофанова, Т.Очнева,
О.Панченко, О.Профатілова, А.Рябуха, Ю.Артемова, О.Харди́ков,
А.Сусленко, Г.Корсак, А.Фалько.